

Kas elureform või väljasuremine?

Vaadeldes meid ümbritsevat elu, näeme väga palju väärnähtusi endi ümber. Kõik igapäevane halbust ja viletsus, olgu kehaline või vaimline — vähendab aga inimese elu-energiat, surudes maha ta elurõõmu ja tegevusiha.

Oleme tõusev sugu, peaksime vanadest olema paremad! Peame kaotama halva ja looma uue ning parema ilma!

Millised ohud ümbritsevad meid? — Tervishoidlises mõttes on meil palju seltskondlisi haigusi — mis kohutavalt levind. Nii murrab tiisikus iga viienda või seitsmenda inimese surema, nii õitseb alkoholism ja peavad lõikust hirmsad suguhaigused. Nii näeme laiaades rahvahulkades, iseäranis nooril, alatoitlust ja verevaesust vähese toidu puudusel. Nende puht-tervishoidliste nähtuste kõrval näeme aga veel, et väike Eesti rahvas tunnismärke näitab väljasuremise või kadumise poole: tema juurekasv on väike s. o. inimesi ei sünni niipalju kui vaja, vaid neid sureb rohkem, kui seda tohiks olla. Iseäranis vähe siginevad harit inimesed ja seda vähem, mida enam nad haridust saand! Halvad elemendid rahvast siginevad aga kiiresti, nagu umbrohi rammusal põllul.

Mis on kõigi nende väärnähtuste põhjused?

Paljudes osades majanduslikud olud ja seltskondlik kord, kuid ka väga palju inimesed ise — nende ilmavaade, igapäevane eluviis ja kõrgemate juhtimõtete puudumine.

Noorte võimuses ei seisa seltskondlikku elu juhtida — seepärast räägime isiku enesekasvatuse küsimusest.

Käesoleval ajal on iga isiku enese austamine ja keskpunkti seadmine meie igapäevase hariduse tulipunktiks. Sellel on rida tähtsaid järeldusi — häid, kuid ka halbu!

Häas mõttes on isikukultuur aidand inimese võimisi

äärmiselt välja arendada, aidates luua samuti teadust ja kunsti. Tugevad ja tahtevõimsad isikud viivad elu edesi.

Kuid ka hää! isikukultusel on rida halbu järeltusi, sest sel puhul taganevad iga üksiku inimese kohustused, ülesanded ja elamise mõte rahva vastu teaduse, kunsti j. m. saavutuste ees. Inimese ülesanded rahva ja kogu inimkonna edesielamise vastu on tahaplaanile asetet. Inimene elab, töötab ja sureb, ilma, et oleks tal järeltulijaid. Kellele on vaja sellest seisukohast, lõpuks, kultuuri, milleks vaja üldse teaduslikku j. m. edasirühkimist, kui ei ole tulevaid põlvi, kes seda kasutaksid?! Sellega eitab äärmuseni viid isikukultuur igasugu rahvuse edesielamist, ka siis, kui võtta isiklikku elumaitsmist sõna hääs mõttes.

Kui võtta aga isikukultuuri halvas mõttes, kus pääosa mängib halb lõbu, nagu alkohol, suguline erutus, tühine ajaviide ja prassimine, mida võimaldavad harilikult kabaree, restoraan, halb kino, operett ja maskeraadid, tantsupeod jne., siis tähendab see veel enam inimese kasutat elamist. Enese lõbudelle andund inimene allub, iseäranis halbade lõbude harrastamisel, oma tungidelle ja tunnetele. Inimese närvikava harjutetakse hästi kõditavate äritustega, nagu seda on alkoholijoovastus, suguline erutus, erutav lõbutsemine linnades jne. Närvikava harjub, nõuab aga oma äritamiseks ikka suuremaid ja kangemaid abinõusid. See kõik väsitab ja kurnab inimese närve, kuna päälegi lõbutsemine öösiti sünnib, lõppedes tihti hiljem keskööd, mis pole loomulik eluviis.

Kolmas asjaolu on veelgi tähtsam: lõbutseja hingeelu ei otsi absoluutist rahu, vaid lõbude mitmekesidust ja vaheldumist. Sellest siis tuleb, et harilik lõbutseja linnainimene vähe puhkab. Enamajao päevast viibib ta kontserdil, restoraanis, kohvikus või teatris. Ta spordib või reisib, otsides uusi muljeid. Praegune närvilik ajajärk oma mässude, elukalliduse, kriiside, sõdade, rahakursi kõikumistega jne. aina aitab kaasa inimese kiirele väsimisele.

Kõige selle tagajärg on see, et inimene ruttu „läbi põleb.“ Noored, kel veel värske keha ja vaim, ei märka neid tagajärgi ruttu. Kuid nad ilmuvad paratamatult ühel peale kahekümnenda aasta, — ühel enne, teisel hiljem!

Nii loob halb isikukultuuri harrastamine selle sõna kõigekülgses mõttes sarnase olukorra, kus inimese keha ja vaim on asetet väga kardetavasse tingimusesse. Pääle selle käib halva lõbukultuuriga koos veel rida sotsiaalseid halbu asjaolusid — nii alkoholiga koos suguhaigused, halbades lõbukohtades halb ja kõlbliselt madal seltskond, selle kombed ja mõju jne.

Nii sihib isiklik lõbukultuur, olgu hääs või halvas mõttes, lõpuks, suuremalt jaolt isikliku väljasurevuse poole, nagu see päevaselgelt ka avaldub kõigi maade haritlaste pikalises väljasuremises, kes isikliku eneseväljaarendamise ja kultuurimaitsmise suhtes on arenend kõige enam, võrreldes teiste seltskonnakihtidega.

Agaga — võib olla, ma liialdan! Võib olla, tarvitan liig musti värve, hirmutan noori, ähvardan ilmaaegu?!

Kui Teie ei usu — õppige tundma elu! Käige mööda haigemaju, koputage arstide uste pihta, õppige tundma korteriolusid, lugege aruandeid haiguste, röövimiste ja tapmistele, vaadeldem noorte verevaesid, palgeid, õppige tähele panema Eesti rahvaarvu ja haritlaste vähese siginemise hädahoitu — ja siis ütlege, kui palju ma liialdan! Ei! kõuehäälega peab hüüdma: Eesti tervis ja eesti rahva kehaline ja vaimline väärtus on hädaohus! Meie liikume kiirelt väljasuremise, s. o. Eesti rahvaarvu vähese tõusu, rahvatõu väärtuse tasapinna langemise ja selle tervise halvenemise suunas!

On vaja elureformi!

Meie eesti elus on rida liikumisi, mis kuuluvad elureformi piirkonda — need on kõigepäält karskusliikumine, siis usuline liikumine, siis enesekasvatustliikumine, mis võitleb isikupahede vastu. Siia kuulub samuti noor tõe- ja tervishoiuliikumine, mis eesti rahvatõu edesilamise aluseid parandada tahab jne.

Mis on elureform? — See on loobumine isikut ülistavast kultusest ja andumus rahvuse ja seltskonna hääle käekäigule. See on arusaamine isikliku hää ja halva lõbukultuuri ühekülgsusest ja oma rahvuslikkude ja inimkonnale kuuluvate ülesannete mõistmine! See on loobumine isiklikust lodevast eluviisist ja tõusmine tahtevõimsale, sügavalle inimliku väärtuse tasapinnale. Elureformist oleneb perekonna edesilamine, seltskonna hää käekäik ja rahva tulevik!

Kõige selle vaenlane on isiklik lõbukultuur, elumaitsmine ja ühekülgne isikukultus.

Ainult isiklikul enesehuvides elamisel on kolm suurt pahet: 1) ta on ülekohtune ja 2) ei ole kõlbline, — sest kõik kuultuurvarad: keel, teadus, kunst jne. on enne meid eland põlvede loodud. Et neid õigusega tarvitada, peame tagasi maksma, s. o., ise kultuuri katsuma luua. Kolmandaks, pole kitsas isiklik elu tervishoidlik, nagu eelpool nägime.

Nii pole mitte võimalik hääks kiita ainult isikliku elu seisukohalt näht ilmavaadet!

Noored — kaotagem sügav kuristik meie isiklikkude elumugavuste, pahade tungide ja instinktide ning kõrgeimate, sügavamate inimväärtuste ja rahvuslikkude nõuete vahel!

Alakem looma elureformi aluseid igäuks enesest pääle: loobugem või hoidugem lodevast eluviisist, loobugem alkoholist, korratust elust. Saagem karskeks kehaliselt ja vaimliselt!

Siin ootab meid töö! Asutagem elureformi rühmitused, käsitlegem elureformi küsimusi omis ringes, vahetagem mõtteid elu paremusele pöörmiseks! Täiuslikuma isiku ja ühiskonna ideaalid seisku iga energilise noore silmi ees!

Dr. med. J. Vilms.

Vaimliste huvidega noorurite tarvis ilmus hiljuti:

„Noorusjõud“ II. E. N. K-liidu koguteos. Toim. A. Elango. Sisuks kirjutused enesekasvatusest, ilmavaatest, religioonist, noorsooliikumisest, elureformist, karskusest jne. Autoreiks R. Rolland, H. Wells, R. W. Trine, L. Sapotski, Dr. med. J. Vilms, mag. A. Anni, A. Elango, N. Käbin, L. Laguvee j. t. 170 lhk. Hind 150 mk.

„Kevadik“. Noorsoo enesek. ja elureformi ajak. II. aastak. Tellimishind 75 mk. aastas. Tellida igas postkontoris. Karskuspühaks ilmus №3. Sisuks: noortepäraseid kirjutusi isamaalsusest, kodumaa tundmaõppimisest, rahvakunstist ja kehakultuurist. Autoriteks — Prof. M. J. Eisen, Dr. med. J. Vilms, Dr. A. Audova, F. Leinbock, E. Kant, E. Kubjas j. t.

„Mehised mehed“. J. Järv. Äratuse sõnad mehise oleku kasvatamiseks. 80 lhk. Hind 25 mk.

Kõik saadaval noorsoo karskusliidult, Tartus, Jakobi t. 8 (Postk. 86).

K. Mattiesen, Tartus.